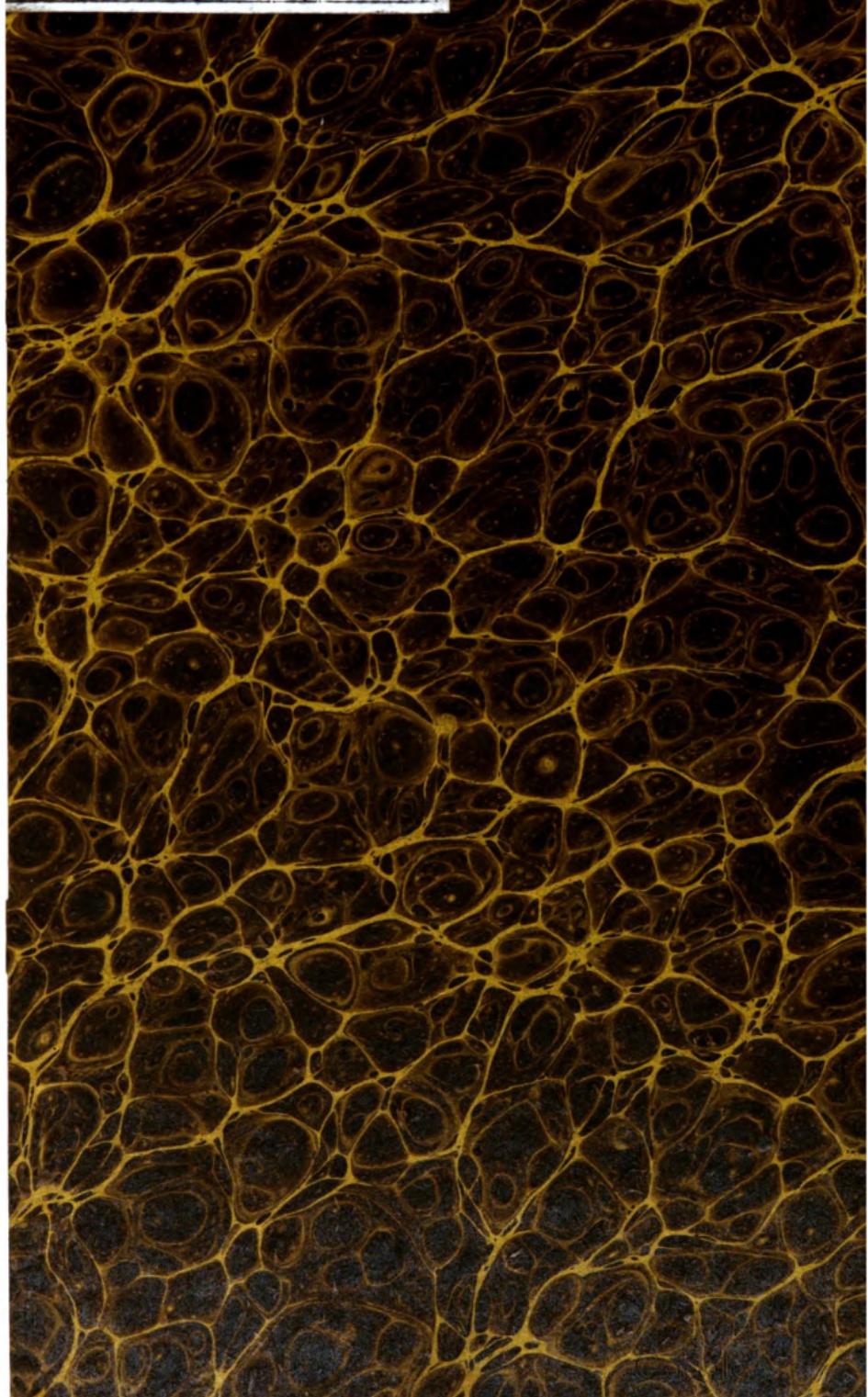

NATIONALBIBLIOTHEK
IN WIEN

136868-B

ALT-

136868-B

Digitized by Google

38

GYÓGYSZERES ÉRTEKEZÉSEK
129. E. 490. A'
MIGANY IODATRÓL
(HYDRARGYRUM IODATUM)
ÉS A'
FŐJTÓSÁVAS NAMAGRÓL
(NITRAS LIXIVAE),

MELLYEKET
MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNYOS EGYETEM' ORVOSI
KARÁNAK KÉMIAI OKTATÓ INTEZETÉBEN
KÉSZÍTETT

ÉS
KÖZÖNSÉGESEN ELMONDOTT
ANGYAL ANTAL,
Esztergom, Esztergomi Nevedék Gyógyszeres.

Szent Iván hava 15^{ként} 1836. Esztendőben.

PESTEN,
TRATTNER KÁROLYI NYOMTATÁSA.
ÚRI UTZA 612.

THE CATHOLIC CHURCH

IN
THE
UNITED STATES OF AMERICA

BY

JOHN J. MC DONALD, D.D.

NEW YORK

PRINTED FOR THE AUTHOR
BY THE CATHOLIC PRINTING COMPANY
1870

THE UNIVERSITY PRESS

J. R. T. H. & S. & CO.

1870. Price \$1.00

and may be had at all Booksellers and Stationers.

THE UNIVERSITY PRESS

ESTATE OF MARY ANN MC DONALD
1870. Price \$1.00

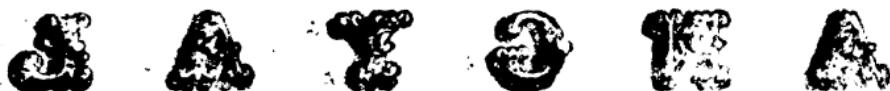
**TEKINTETES, NEMZETEES, ÉS VITÉZLÓ
SIKABÁNYI**

A J G Y A K
**NEMZETSEGNEK,
IFJUSÁGA GYÁMJAÍNAK
TISZTELVE SZERETETT**
**ATTYAFIAÍNAK
ÓSZINTE HÁLADATOSSÁGA
BÚZGÓ JELÉÚL
AJÁNLJA**

A' MÁDÓ.

TERKINTETESE, NEMESESE, ES VITÉZŐ

SAKABÁNYA

MENNETBEGÉNÉK,
HUSÁGA GYÁMIAINK

• TISZTELETRE KERÜLTETT

KAYTAUTTA
GÁNDI HÁLADÓSSÁGA

• REXÉD ZALÁGI

ANNA

meztelen az egy körülbelül tizenötötvenötöngötű rétegben
szűk felületeketől előjárásban (A címu uti-
cius diliutus) olvasztatik, szóval meg lezár-
ható, pedig a gyakorlatban a mérleges
gibeg **Higany Ibolat** (Hydrargyrum iodatum)

(Hydrargyrum iodatum, Hydriodum sive iodatum)

I.: Izs vörönszínű önberekezővölgye a neki
szolgálminták Záldlányon (Györgymárványból)
aztán a (Bogolyú) családi Hárulyabari (gyógy-
tiszt) legyedile a's Hárulya-hegy, nem külön-
ben az Ibelével (Ipolihely) sík területen elterül-
ő többé vagy fél többé visszerekkel készül fejező
elav. Az első összefektetését l. q. Higany Iboz
fát, melyet enye mesterművész részben
nyemnek (magisterium) választék, Későn
módok szerént állítottak raktárba, amit a zseb-

-szőrökkel, Higanyról és gyümölcsökkel Higany
és Iboz összessége teljes egységek mezejéről
agyant (cukortartással, rizomával) rögzítve, vagy életre
(szegregálva), hagyják a töltésekben kis postó
kielejtés nélkül elbáhn i hossz (szélesség) 120 cm hosszú
menni hosszúra mögött. Ha a hárulya gyökkések
tömpedéseképpen vannak, akkor a hárulya
szor. Keszür azon részleteket, amelyek
vétkezendő módon, melyeket a gyógytudomány
meggyenesítés alá szed véget, loddas intaddas

ugyan is egy kényelmes monnyiségű tiszta Higany feleresztett Fojtósavban (*Acidum nitricum dilutum*) olvasztatik, azon meg jegyzéssel, hogy egy kevés Higany olvadatlanul hátra maradjon, ¹⁶⁰⁰ amit jelez, hogy a folyadékban (*Foijosavban* ill. *Higanyban*) pedig elégjő vagyon (*felszívályásához* nincs szüksége).

Itten e Rövetkező törvény áll:
Fojtósavnak egyik része önműködőként hagyja (*Oxygenium*) a Higanyt, úgyenlően felszívja Higant, melyet a magas elhengedésben a Fojtósavban felolvadtan folytatásban Higant húzza, amelyben a rövid folyékonyt jegesedik, a második az olvadás, köszönhetően önkülön vált Fojtó (*Aqua*), kevés Savítóval, egyeségeben utazva, mint Fojtósavban, gyorsan, sárgra szesz képben, el hantásállásba, ahol dobott tiszta, általánosan használt jegékkel aligendő tiszta, lepárolt Vízben (*Aqua destillata simplex*), sőt, varrottak, sérülékpáros, szivártos (*filtrum*), általánosan használt folyadékba, ibolyagyúlatban, van Hamag olvadék, (*solutio Cali hydratioris*), mindenkorán a folyadékban, ahol egy rövid folyadék képződik, melyről egyszerűen a Víztől külön, választatva, lepárolt Vízzel helyesen ki édesítetik, a mit megtudhatni abból, hogy ha az ált szivárgott

folyadék a' hozzá adatott folyó Húgyag (Ammonia pura liquida) által többé meg nem zavarodik; mi után a' kiédesített tsapadék a' világosságtul 'oltalmaztatván, 'árnyékos helyen tökélletesen megszárítatik, 's fekete papirossal be vont üvegbe el tétezik.

Alkat magyarásátya:

Fojtósavas Higats

<u>Fojtósav</u>	<u>Higats</u>	<u>Higanybél-</u> <u>las, mely</u>
1. Fojtósavas Hamag meg	2. Vir	Savító Higany Gyűlő Iboló
		Ibológyúlatav

Ibológyúlatasavas Hamag.

Ha a' fojtósavas olvadékjához ibológyúlatasavas Hamag olvadék keveretetik, több rendbéli bontakozásak (Analyses), és összvekötötések (Syntheses) történnek; nevezetesen :

1ször A' Fojtósav a' Higatstól külön válván összveköti magát a' Hamaggal, 's formál fojtósavas Hamagot (Nitras Lixiviae, vel Nitrum).

2szor A' Hamagtól külömbválasztatott Ibológyúlatasav és Higats egymást kölcsönösen elbontyák, a' midőn az utolsónak Saví-

tója az elsőnek Gyúlójaval Vizet formál; mi után

3. sor A' szabadult Ibold, és Higany egymással egyesülvén, a' fűt említett összekötetésű készítményt alakíták.

Tulajdonságai: az Hamanyibolat egy világos sárgás zöld színű port képez, melly szagtalan, 's csak nem íztelel. Vizben, és Langban olvaszthatatlan, a' világosságnak kitételre sötétzöld szint vált; tüzön fel hevítre vereszes szint kap, meg olyad és elrepítetik. **Ön súlyos, 7,75.**

Vegy alkotó Részei: Geiger

és Berzéljus szerint

Higany 1 parány = 200.	100 szemben
Ibold 1 parány = 125.	= 37, 43.

Stöchiometriai Számja: 325. 100, 00.

Üjratestszervben működő löszemmel
-Enősförben a higany a gyűjtőszervben megfogadva
-tartásba kerülve az üjhárta "a" részére kerülve a

száraz földön, ahol az erdőkben a gyöngyök
száraz földön, ahol az erdőkben a gyöngyök
száraz földön, ahol az erdőkben a gyöngyök
száraz földön, ahol az erdőkben a gyöngyök

Fojtósavas Hamag,

Nitras Lixiviale vel Kali,

(Kali nitricum, Nitrum.)

Ezen Só már a' régi időkben esményes
vala, mint hogy Ásiában, Chiliben, 's több
helyeken bónén találhatik, de ennek előtte
azénsavas Szikaggal (Carbuncus Sodaæ) gyak-
ran felterelte tette. Görög mén 8-ik Században
belölle Fojtósavat (Acidum nitricum) készí-
tett.

Legelső volt pedig Baco Róger, ki is a'
13-ik században ezen Sónak valódi termé-
szetét kitapogatá. — Több helyeken talál-
tatható a' föld színén, különösen a' meleg
éghajlat alatt lévő tartományokban, ú. m.
Magyar országban, Apúliában, Nyugat — An-
diában, 's a' t. nagy meredek ségben ásatik;
továbbá találhatik az iaszapok és mestágos
földekben, Istállókban, és ganéjos, nöleg
ágyakban: elő fordul felolvadva is némely
vízékbén p?30° némely Budapest kút: és álló
Vizekben. Továbbá találhatik többséle nö-

vevény nedveiben: ú. m. a' napra forgóban (*Helianthus annuus*), a' dohányban (*Nicotiana*), a' jégvirágban (*Mesembryanthemum crystallinum*), a', szaka savarban (*Salsola Soda*), és több más növevényekben.

Mesterség által nagy mennyiségben készül a' Salétronfőző házakban, a' holott és ganéjos földbül, elrodthatott állati rézekbül, hamuból, megrodthatott növevényekbül, 's a' t. egy vegyület készítetik; ezen vegyület hives, szellős, és árnyékos helyen halmokba rakkatik, vagy pedig falak formálatnak belölle, mellyek az eső behatásai ellen egy fedezettel békéríttatnak; időről időre ezen halmok vagy falak felforgattatnak, vagy több helyeken keresztről juggattatnak, 's húggyal nedvesítettével néhány esztendők elfolyta után a' Salétron készítésére fordítatnak.—

Az eképpén elkészült föld hideg vízzel nagy deszka kádakban kilúgeztatik (elixatur); a' leszivárogtatott lúg fa hamura öntöttével, ált szűretik, 's jegesedés pontyóig elpárologtatik.

A' meteg lúgból levált jegek különöztetnek, miután a' folyadék jegesedés végett

hives helyre férő tétezik. — Abban az esetben pedig, ha nélkülöntől a lúg sok Mészág tartalmú volna, elbontatják kénészavas Hamag által: a miódon a külön vált kénészavas Mészág (v. gipsz) a folyadéktól külön választatik. Az illy módon nyert só nyers, v. tiszta talan Salétrömnak (*Nitrum crudum*) nevezik. Ólakból ill. növényekből.

Ezen Só forró vizben újolag való felolvásztás, és ált szívárogtatás által a vonaládekos részektől, és a közzéje elegyedett idegen Sóktól megtisztítatván, elpárologtatás által jegesítik.

Nagy mennyiségben igen cseleirányosan tisztítatik e következő módon: 100 rész tiszta talan Salétröm durva porrá töretvéh 20 rész hideg vizben egy fa edényben 2 v. 3 napig tartó áztatás által gyakori felkeverés közben felolvásztatik! az folyadék leszáratvén, újont 10 rész hideg viz töltetik, a még fel nem olvadt Sóra később még 5 rész viz töltetik reá, a miódon az ált szívárogtatott folyadék a tudva lévő módon jegesítik. Már most a támadott jegék kevés forró vizben újolag felolvásztatván meghütés által lapározódnak (*crystallisantur*). A használandó forró vizben $\frac{1}{200}$ rész enyv

is olvasztathatik fel, a' hignak meg derítése
 (Clanificatio) kedvéért, De tökéletes kémiai
 tisztaságú Sót csak úgy lehet nyerni, ha az
 említett Só olvadékja a' közzé elegyedett
 idegen Sóktól főjósavas Ezüsttag (Nitras Ar-
 gentici) és sojtósavas Sulyag (Nitras Barytae)
 hozzá adása által megtisztítatik.

A' kereskedésben elő forduló Hamag többnyire, még Mészanyzoldlet-
 tel (Chloridum Calcii) és Keseraggal (Ma-
 gnesia), van tisztálatlanodva, mellyre nézve
 orvosi használásra szükség, hogy megtisztítasson.

En tisztítása módját e' következendő
 módon vittem végbe: vettetem 20 laj arubéli
 sojtósavas Hamagot, melyet kétszer annyi
 mennyiségi forró lepárolt vizben felolvaz-
 ják; a' forró olvadékot ált szivárogtafvan
 egy tálban szünet nélkül való kavarás köz-
 ben meghútöttem; a' midén a' tisztta Salét-
 rom apró jegekben külön vált; a' több ide-
 gen Só része pedig, ugy minden sósavas
 Hamag (Murias Lixivae) és sósavas Keserag
 (Murias Magnesiae) az olvadékban hátra
 maradtok. — A' támadott apró jegeket keyves
 forró Vizben ujolag felolvastam, az olúhoz
 mind addig tsepegtettem, sojtósavas Sulyagot

(Solutio Nitratis Barytae), míg tőük isapadék támádott; azután fojtósavas Ezüsttag olvadékkot (Solutio Nitratis Argentici) tisztegezők beléje; végül szénsavas Hamagon ált szúrvén a' folyadékot lássu tüzön való elpárologtatás után jegesedés végett hives helyre ki tettek; a' támadott jegeket a' folyadéktól külön választván meg szárítva eltévém.

Tudajdonságai: a' fojtósavas Hamag hat lapú párhúzomos kúp oszlopokban lapározódik, jegesedés Víz hűtői, melyeknek két lapjai a' többiekkel szélessebbek; üveg fényük, szintelenek, átlátszók; enyhessős izü, és hűtő; a' levegőben nem változó. Vízben szembe tűnő hideg támásztása közben fel olvad: fel olvasztatására hét rész hideg és két rész fürdő, víz nagyobb fokú, hévnél megkegyedik; melyet meg hűtésé után egy rövid szöküfű tömegére megkegyedik; nagy tüzben egészten elhomlik, a' mielőn sok Sav vízben megfojtás, Sav fojtódik ki, tisztítja Hamagot (Kali) hagyván maga, után hárítja. Szép pörkölkedésről végő járatokkal, hevíttetégen előfordul. gibusz nedvességtől is védekezik, s tisztítja a hőszigetelést.

Tisztítása ki tetszik, hogy ha a' jegék szintelenek, a' levegőben meg nem nyitkúlnak

's két rész forró Vízben tükkellősen felolvadnak, és végül ha vizes olvadéka szén-savas Hamag (Kali carbonicum), fojtósavas Sulyag, és fojtósavas Ezüsttag által megnevezett savartatik.

Alkotó részei Geiger szerént : **Berpékius szerént** :

Fojtósav 1 parány = 54.	Műilitás. Számukorai
Hamag 1 parány = 48.	= 49. 4.

Vauquelin és Kiryán szerént : **Szombathelyen** :

Fojtósav	= 50,	13.13
Hamag	= 43,	7.14
Víz	= 5,	0.
	100,	0.

Hasonnállatás ezen Sónak sokfelé ugyanmint orvosi szer formájában fejelvásztva kisimny adágokban nagy ügyelettel belső képpen, a Gyógyszertárakban Fojtósav körül szítsére, és Serpenyőben megolvastva hűtődég ásany lemezre való tsepegtetés által a Saléstrom pogatsáskák (Nitrum Tabulatum) formálására; a gazdaságban pedig a nyers húsok bésőzésára, 's a t. fordítatik; végül a puskapor előállításánál, melly által hat pa-

rány Salétromból , egy parány Szénporból ,
és egy parány Kénből . Nem különben
külömféle tüzi játékoknál is elmulhatatlanul
szükséges szerűl szolgál .

Österreichische Nationalbibliothek

+Z155407008

